

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๒๘

เน้นหนัก หักบ่วงกิเลส

คำว่าครั้งพุทธกาลกับสมัยปัจจุบันมีความแตกต่างกัน ครั้งพุทธกาลหมายถึงเวลาที่พระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่ สมัยปัจจุบันนี้มีแต่พระโอวาทคำสั่งสอน พระองค์เองก็ทรงดับขันธปรินิพพาน ตามเรื่องของธาตุขันธ์ซึ่งเป็นเรื่องของสมมุติ นี่ความต่างกันอย่างหนึ่ง ความต่างกันอันดับสองก็คือ ครั้งพุทธกาลท่านมีความมุ่งมั่น และถือการปฏิบัติธรรมเพื่อรู้แจ้งแทงทะลุในธรรมทั้งหลาย เป็นรากฐานอันสำคัญในวงพระศาสนา ในวงของพุทธบริษัทและพระภิกษุ ภิกษุณี ตลอดสามเณร

พอมาสสมัยปัจจุบันนี้ทางภาคปฏิบัติรู้สึกว่เบาบางมากแทบจะว่าไม่มี ซึ่งเกิดจากความไม่สนใจเป็นส่วนมาก ถือเอาการร่ำการเรียนเป็นมรรคเป็นผลไปเสีย โดยไม่ได้คำนึงว่านั่นเป็นเพียงความจำ คือการเรียนเพื่อความจำ อันดับต่อไปจึงเป็นภาคปฏิบัติเพื่อจะตัดดวงเอามรรคเอาผลขึ้นมา แต่นี่ถือเอาภาคปริยัติคือการศึกษาเล่าเรียนนั้นเป็นมรรคเป็นผลเสียเลยในความรู้สึก เพราะฉะนั้นผู้ที่เรียนได้มากน้อยจึงมีความภาคภูมิใจโอ้อ่าจนลืมนื้อลืมนตัว ทั้ง ๆ ที่กิเลสก็ไม่ได้หลุดลอยหรือถลอกปอกเปิกแม้แต่นิด นอกจากกิเลสพองตัวขึ้นมาเพราะความจำได้เท่านั้น นั่นละต่างกันอย่างนี้

หากการศึกษาเล่าเรียนเพื่อการปฏิบัติมีอยู่ตั้งสมัยพุทธกาลแล้ว การตัดดวงเอามรรคผลนิพพานก็ต้องมีอยู่เช่นเดียวกัน หากจะต่างกันอยู่บ้างก็คือผู้เชี่ยวชาญต่อการแนะนำสั่งสอนนั้นอาจจะมีมากน้อยต่างกัน เมื่อมีมากน้อยต่างกันเช่นนี้ การศึกษาทางภาคปฏิบัติก็ย่อมไม่สะดวกเหมือนมีครูมีอาจารย์ คอยแนะนำตัดเตือนสั่งสอนด้วยความเชี่ยวชาญเฉลียวฉลาด โดยที่ได้ผ่านมาแล้วทั้งฝ่ายมรรคและฝ่ายผลตั้งครั้งพุทธกาลท่านดำเนิน นี่ความต่างกันมีเท่านี้

ส่วนศาสนธรรมนั้นคงเส้นคงวา สภาพทั้งหลายที่มีอยู่ตามหลักธรรมที่สอนไว้ประกาศเอาไว้มันไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง พอที่จะมาแก้ไขตัดแปลงให้เป็นอย่างหนึ่งอย่างใดขึ้นมา ดังที่ว่าบาปมีบุญมี นรกมีสวรรค์มี นิพพานมี หรือพุดย่น ๆ เข้ามาก็ว่ากิเลสและธรรมมีอยู่ภายในใจ เป็นสิ่งที่มีมาตั้งแต่เดิม มีอยู่แล้วเช่นเดียวกันหมด ต่างแต่ความรู้ความเห็นของคนที่จะนำมาแยกมาแยะ มาปฏิบัติแก้ไขตัดแปลงมากน้อยต่างกันเพียงไรหรือไม่เท่านั้น

ศาสนาจึงกลายเป็นเรื่องต่างกัน ว่าครั้งพุทธกาลกับครั้งนี้ไกลกันอย่างลิบลับราวฟ้ากับดิน ดีไม่ดีอาจจะสุดเอี่ยมหมดหวังในความรู้สึกของคนเป็นส่วนมากก็ได้ เราจึงแน่ใจด้วยว่าเป็นเช่นนั้นจริง ๆ เพราะความรู้สึกทั้งหลายนี้ถูกทุ่มเทไปในทางอื่นเสีย

มากกว่ามากที่จะมาคิดให้เป็นผลเป็นประโยชน์ ตามหลักความจริงแห่งศาสนธรรม เราพูดอย่างนี้พูดในวงชาวพุทธเรา ไม่ได้พูดถึงคนที่ไม่เคยสนใจต่อพุทธศาสนาอะไรเลย พูดในวงชาวพุทธซึ่งมักจะทุ่มเทจิตใจไปในทางอื่นเสียมาก นี่แหละความรู้สึกของใจมันต่างกันเช่นนี้กับครั้งพุทธกาล ผลจะพึงได้รับจึงมีความแตกต่างกันอยู่มากทีเดียว

หากมีผู้สนใจใฝ่ธรรมใฝ่ธรรมด้วยภาคปฏิบัติ เช่นเดียวกับทางด้านปริยัติด้วยแล้ว ผลจะสืบทอดกันมาโดยลำดับลำดับไม่ขาดวรรคขาดตอน ตั้งแต่ครั้งพุทธกาลมาจนกระทั่งถึงสมัยปัจจุบัน และยังคงสืบทอดไปเรื่อย ๆ เพราะธรรมทั้งสามอย่างนี้เกี่ยวโยงกันแยกกันไม่ออก คือปริยัติ ได้แก่การสำเนียงศึกษาหรือเล่าเรียนด้วยความสนใจอยากรู้อยากเห็นจริง ๆ แล้วใฝ่ต่อการปฏิบัติ จากนั้นก็เป็นภาคปฏิบัติ ดังที่พระอุปัชฌาย์ท่านสอนให้ทุก ๆ องค์ในขณะที่บวช จะบวชเป็นเถรก็ตาม บวชเป็นพระก็ตาม นั่นคือภาคปริยัติอยู่แล้ว ธรรมเนียม ๕ ที่พระอุปัชฌาย์มอบให้ นั่นแหละคือพื้นเพแห่งปริยัติที่อุปัชฌาย์มอบให้กุลบุตรผู้บวชใหม่

เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ นี่เรียกว่าอนุโลม ให้พิจารณาอนุโลมอย่างนั้น ๆ ท่านสอน ตโจ ทันตา นขา โลมา เกสา นี่คือปฏิโลม ให้กำหนดพิจารณาใคร่ครวญสิ่งเหล่านี้ถอยหน้าถอยหลัง ท่านเรียกว่าอนุโลมปฏิโลม สิ่งเหล่านี้มีอยู่ภายในกายของเรา รอบตัวหรือเต็มตัวไม่มีอย่างอื่น มีแต่สิ่งเหล่านี้เกี่ยวโยงกันเต็มไปหมดในร่างกายของเรา ตโจ นั้นครบไว้แล้ว นี่ท่านเรียกว่าภาคพื้นปริยัติที่อุปัชฌาย์มอบให้ เป็นเรื่องสำคัญมาก

อุปัชฌาย์แต่ละองค์ ๆ ที่จะบวชกุลบุตรสุดท้ายภายหลัง ต้องเป็นผู้สำเนียงศึกษาสนใจในธรรมเนียมทั้งห้านี้เป็นอย่างน้อยทุก ๆ องค์ จึงจะบวชกุลบุตรสุดท้ายภายหลังได้ และสอนไปตามแนวนี้ นี่คือภาคปริยัติ เราจะเข้าใจว่าไม่ได้เรียนเทรอ เรียนแล้วนี่ ครั้งพุทธกาลท่านเรียนอย่างนี้เรียนจากอุปัชฌาย์ แล้วก็เรียนจากครูจากอาจารย์แขนงต่าง ๆ วิธีปฏิบัติ

พอเสร็จแล้วก็ รุกขมูลเสนาสน์ นั้นฟังซิ อุปัชฌาย์บอกให้ พระพุทธเจ้า ประทานให้อย่างนั้นรับสั่งอย่างนั้นว่า รุกขมูลเสนาสน์ นิสฺสาย ปพฺพชฺชา ตตฺถ เต ยาวซีวฺ อุตฺสาโห กรณียโธ คือเราพูดเป็นภาษาเรียบ ๆ ธรรมดา ๆ ก็จะกลายเป็นธรรมเนียมไปเสียว่า บรรพชาอุปสมบทแล้วพึงอยู่ตามรุกขมูลร่มไม้ ต่อจากนั้นก็ชายป่าชายเขาตามถ้ำเงี้ยวผา พึ่งทำความอุทิศสำหรับพยายามอยู่อย่างนั้นตลอดชีวิตเถิด

แต่ผู้ที่สอนเพื่อความเอาจริงเอาจัง โดยเห็นว่ากิเลสเป็นข้าศึกเป็นภัยจริง ๆ ต่อจิตใจของสัตว์โลกแล้ว จะมาสอนแบบคนสุภาพอ่อนโยนให้กิเลสหัวเราะได้ยังไง ก็ต้องสอนลงแบบจริงแบบจังทีเดียว ตรงไหนที่กิเลสจะสะเทือนหัวใจ กิเลสจะถลอกปอกเปิก

จะเดือดร้อนวุ่นวายระส่ำระสาย จนถึงแตกบ้านแตกเมืองออกจากจิตใจ ต้องเน้นหนัก ศาสตร์อาวูคือพระโอวาทคำสั่งสอนลงตรงนั้น ถ้าเป็นอุปัชฌาย์ก็โอวาทคำสั่งสอนตี ลงตรงนั้น ๆ ให้ถึงใจกลุ่มบุตรสุดท้ายภายหลังผู้มาบวชกับอุปัชฌาย์นั้น ๆ ว่า โนน่นะป่า เห็นไหม ที่นั่นละที่กิเลสกลัว ตลาดเทศบาล ๑ เทศบาล ๒ นั่นเป็นที่สั่งสมของกิเลส นั้นมันแก้กันเข้ามาพลิกกันเข้ามาดังนี้

หลักธรรมกับกิเลสมันอยู่คนละเกลียว มันติดพันกันอยู่นั้นอยู่ในจิตดวงเดียว อยู่คนละฉาก เพราะฉะนั้นการแก้จึงต้องให้เน้นให้หนัก การสอนต้องเน้นหนัก ไม่เน้นหนักผู้ฟังจะมีความรู้สึกเน้นหนักหรือถึงใจได้อย่างไร และผู้สอนต้องเป็นผู้เข้าใจนั่นแหละเป็นอันดับแรกทีเดียว เข้าใจเรื่อง เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ เข้าใจเรื่อง กรรมฐานได้เป็นอย่างดี อย่างครั้งพุทธกาลท่านเป็นอุปัชฌาย์ มีแต่พระอรหันต์ทั้งนั้น เป็นอุปัชฌาย์ นั้น ขนาดพระอรหันต์เป็นอุปัชฌาย์ทำไมจะไม่เด็ดไม่เดียว ทำไมจะไม่เน้นหนักถึงจุดอันสำคัญ ๆ ของกิเลสแต่ละตัว ๆ มันชุ่มชอนมันหลบซ่อนหากินอยู่ที่ ตรงไหนบ้าง ท่านต้องทราบหมด และวิธีตีต้อนกิเลสฆ่ากิเลสท่านก็ทราบหมด เพราะ ฉะนั้นการแสดงออกแต่ละบาทละบาทของท่านผู้สิ้นกิเลสอาสวะ หรือท่านฆ่ากิเลสตาย หมดเรียบร้อยแล้วภายในใจนั้น จึงเน้นหนักหรือจึงกระจำแจ้ง จึงแตกฉานมากทีเดียว ผิดกับคนทั้งหลายเป็นอันมาก

สอน รุกขมูลเสนาสน์ ก็ชี้บอกโน้นป่าโน้นเขา นั้นละกิเลสจะพังทลายลงไปที่จุด นั้นละ ตรงไหนที่ไม่ล่อแหลม ตรงไหนที่ไม่น่าหวาดน่ากลัวกิเลสก็ไม่กลัว ตรงไหนไม่ ล่อแหลมกิเลสก็ไม่ล่อแหลม ตรงไหนไม่น่ากลัวกิเลสก็ไม่น่ากลัว ตรงไหนไม่กลัวตาย กิเลสก็ไม่กลัวตาย ตรงไหนที่เรากลัวตายนั่นแหละกิเลสก็กลัวตายเหมือนกัน ตรงไหนที่ เราดอดอยากขาดแคลนกิเลสจะอดอยากขาดแคลน ตรงไหนที่เรากลัวตายหรือเราจะตายนั้น ละกิเลสจะตายที่ตรงนั้นละ นั้น มันย่ำกันลงอย่างนั้น ธรรมะคำสั่งสอนของพระพุทธ เจ้าย่ำลง ๆ เพราะเหตุใดจึงย่ำลง ก็ผู้ที่ท่านมาสอนอย่างนั้นท่านเข้าใจหมดแล้ว คือเข้าใจ ตามวิธีที่วานั้นทั้งนั้น

ไปอยู่ที่ไหนถ้าไม่เห็นกำลังของตัวเอง ไม่เห็นกำลังของความกลัวเสียก่อน จะไม่ เห็นกำลังของความกล้าที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ ไม่เห็นกำลังของกิเลสต่อสู้กับธรรมแล้ว จะไม่เห็นกำลังของธรรมและจะไม่เห็นความแพ้ความชนะกัน เพราะฉะนั้นจึงต้องเอาให้ เน้นให้หนัก เช่น สอนเข้าอยู่ในป่าในเขาก็สอน นั้นนะ ๆ ๆ ชี้เข้าไป ๆ นั้นละเป็นสถานที่ที่กิเลสจะเดือดร้อนวุ่นวาย กิเลสจะระส่ำระสาย กิเลสจะแตกแม่แตกลูกแตกบ้านแตก เมือง สาแหรกภพชาติขาดจากจิตใจของเราจะขาดที่ตรงนั้นแหละ ตรงที่เราพากลับ ๆ เรากลัวตาย เรากลัวอดอยากขาดแคลน ตรงนั้นละกิเลสกลัวเหมือนกัน ถ้าเราเห็นว่า

เป็นความสุขความสบาย นั่นคือความสุขความสบายของกิเลส ไม่ใช่ความสุขความสบายของเรา มันเอาเราเป็นฉากเฉย ๆ

ด้วยเหตุนี้ผู้ปฏิบัติจึงต้องมีความกระทบกระเทือนในร่างกายและจิตใจ เช่นเดียวกับเขว้ขึ้นต่อกรหรือต่อยกันบนเวที เขาไม่ได้ต่อยเวที นักมวยเขว้ต่อยกันต่างหาก แต่เวทีก็พ้นความกระทบกระเทือนไปไม่ได้ ต้องกระทบกระเทือนอยู่โดยดี นี่ก็ร่างกายจิตใจเป็นเวทีของระหว่างกิเลสกับธรรมต่อสู้กัน จึงต้องมีความกระทบกระเทือน เอ้ากระทบกระเทือนไปเถอะ นั่นถ้าเป็นนักปฏิบัติแล้วให้ได้เห็นเรื่องเห็นราว จะทุกข์จะยากจะลำบากขนาดไหนให้มันเห็นให้มันรู้ สิ่งเหล่านี้เป็นหินลับปัญญา ถ้าไม่ทุกข์เสียก่อนไม่เกิดปัญญา เมื่อถึงขั้นจนตรอกจนมุมแล้วนั้นแหละเกิดปัญญา ปัญญาเกิดตรงนั้น ไม่มีที่พึ่งอาศัยแล้วจิตก็วิ่งเข้าหาตัวเองช่วยตัวเอง นั่นละท่านว่า อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ

แต่ก่อนเราเองก็ไม่เข้าใจแปล อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ ว่า ตัวนั้นแลเป็นที่พึ่งของตัว ท่านว่าอย่างนี้ ก็เลยคิดไปหาแต่เรื่องจะพึ่งคนอื่น ถ้าไม่พึ่งคนอื่นมันจะได้หรือแนะนำมันคิดไปอย่างนั้นเสีย ทั้ง ๆ ที่นิสัยของสัตว์โลกก็ชอบจะพึ่งคนอื่นอยู่แล้วไม่ได้หวังพึ่งตัวเอง ควรที่จะมาพึ่งตัวเองดังที่พระพุทธเจ้าสอนเสียมั่ง ให้ได้เห็นเหตุเห็นผลมันไม่คิด แต่พอเข้าทางจนตรอกจนมุมแล้วมันเป็นไปได้นี้เราพูดถึงเรื่องภาคปริยัติท่านสอนอย่างนั้น

พอสอนเรื่อง เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ ธรรมเนียมที่ตั้งแห่งงาน เมื่อแปลออกแล้วเป็นฐานที่ตั้งแห่งงาน งานเพื่อตัดภพตัดชาติ งานอันวิเศษวิโส หรืองานกองทุกข์ทั้งหลายระหว่างกิเลสกับธรรมหรือกับจิตจะต่อสู้กันนี้ จะทุกข์ที่สุดก็คืองานอันนี้ และรื้อภพหรือชาติให้พ้น ให้ขาดสะบั้นจากจิตใจถึงบรมสุขได้ก็คืองานอันนี้ ดังนั้นถึงว่าธรรมเนียม ๆ แปลว่าที่ตั้งแห่งงาน งานของพระ งานของผู้ที่จะรื้อตนออกจากวัฏสงสาร จะไม่ต้องมาเวียนว่ายตายเกิดในภพในชาติ ดังสัตว์ทั้งหลายที่เคลื่อนอยู่ในสามโลกธาตุนี้อีกต่อไป จึงควรเข้มข้นในเรื่องความพากความเพียร ความอดความทนควรอดควรทน

ทุกข์เพราะอำนาจของกิเลสก็เคยทุกข์มาแล้ว สุขเพราะอำนาจของกิเลสก็เคยสุขมาแล้ว เป็นยังไงได้รับความวิเศษวิโสยังไงบ้าง จะทุกข์เพราะอำนาจแห่งการต่อสู้กับกิเลสก็ให้เห็นบ้างซิ และเวลาได้รับความสุขความสบายเพราะอำนาจแห่งธรรม ก็ให้รู้ให้เห็นภายในจิตใจของเรา

นี่ละเมื่อได้เรียนธรรมเนียมนี้แล้ว เอ้า รุกขมูลเสนาสน์ สถานใดที่เป็นป่าเป็นเขาลำเนาไพร ที่เปลี่ยวเป็นที่สงัดบเจียบไม่มีอะไรยุ่งกวนใจ ให้เข้าสู่สถานที่นี่ เอาธรรม

เป็นธรรมชาติ เกสา โลมา นขา ทันทา ตโจ นี่เป็นเครื่องศาสตราอาวุธที่ต่อสู้กับกิเลส ตัณหา คือพิจารณาในนี้เป็นชัยสมรภูมิ เกสา เป็นยังงิ โลมา นขา ทันทา ตโจ เป็นยังงิที่อยู่ในตัวของเรา ที่นี้จิตซุดค้นลงไปตรงนั้น พิจารณาลงไปตรงนั้น ด้วยความจดจ่อ ต่อเนื่องกัน จิตเมื่อไม่มีที่ไปที่มาถูกบังคับบัญชาอยู่เสมอด้วยความจนตรอกจนมุมแล้ว ย่อมทำงานให้ เมื่อได้ทำงานแล้วจะไม่ทราบความจริงยังงิ ปัญญาต้องหยั่งเข้าหาความจริง เมื่อหยั่งเข้าหาความจริงต้องรู้ความจริง เมื่อรู้ความจริงแล้วทำไมจะไม่อาจหาญจิตใจของเรา

ตั้งภาคปริยัติเราเรียนมา ๆ จำได้หมายรู้ตามบาทตามบาทอรธบาลินั้น เป็นอีกอย่างหนึ่งนะ ความจำได้นั้นไม่ได้มีความอาจหาญอะไรเลย หากจำได้หากไม่อาจหาญ หากไม่คล่องตัว ถึงแปลก็ไม่คล่องตัว รู้ก็ไม่คล่องตัวเพราะเพียงจำได้ แต่พอมาปฏิบัติได้เข้าอกเข้าใจ ท่านว่า เกสา โลมา นขา ทันทา ตโจ เป็นต้น เห็นประจักษ์ภายในจิตใจของตนด้วยสติด้วยปัญญาจริง ๆ แล้วมันอาจหาญ ออย่าว่าแต่อาการ ๕ นี้เลย หมดอาการ ๓๒ มันก็อาจหาญ เพราะสติปัญญาฟาดฟันหันแหลกเข้าไปจนแตกกระจายกระจายหมด ไม่มีอะไรเหลือภายในชั้น ๕ นี้เลย จิตที่ขึ้นชื่อว่าปัญญาได้หยั่งลงไปแล้วที่ตรงไหน ต้องแตกกระจายกระจายไปด้วยความรู้แจ้งแทงทะลุไปหมด ที่นี้เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วทำไมจะไม่อาจหาญ ร่างกายเป็นยังงิ เราพิจารณามารู้ได้ยังงิ เห็นได้ยังงิ ด้วยปัญญาชัดเจนไม่ต้องไปถามใครเลย มันทราบด้วยปัญญาของตัวเอง

นอกจากนี้เราจะพิจารณาถึงเรื่องเวทนา เวทนานี้สำคัญมากนะ รูปชั้นนี้ก็สำคัญอย่างหนึ่ง แต่เวลาจนตรอกจนมุมจริง ๆ มันมักจะเวทนา คือทุกขเวทนาเป็นของสำคัญเมื่อทุกข์มาก ๆ แล้วนั้นละปัญญามันก้าวเดิน ถ้าผู้มีใจกล้าหาญจริง ๆ แล้ว ทุกขเวทนาจะเป็นหินลับปัญญาได้เป็นอย่างดีทีเดียว ซุดค้นลงไปทุกขเวทนา เอ้า ทุกข์เกิดที่ตรงไหน สมมุติว่าทุกข์เกิดที่ขาหรือที่เขามากกว่าเพื่อน เอ้า กำหนดลงไปที่เขาทำอะไร มีหนังหุ้ม แน่ะ กำหนดดูหนังเป็นยังงิ หนังเป็นทุกข์ไหม ถ้าหนังเป็นทุกข์ ทุกข์ดับไปทำไมหนังยังมีอยู่ นี่ปัญญาจ่อเข้าไป ๆ หรือเนื้อเป็นทุกข์ หรือเอ็นเป็นทุกข์ กระดูกเป็นทุกข์ ย้อนหน้าย้อนหลังว่าอะไรเป็นทุกข์ จิตจ่อลงไปตรงนั้น ปัญญาหยั่งลงไปตรงนั้น จนเห็นความจริง ไม่เห็นความจริงย้อนหลังกลับมาดูจิต ย้อนหน้าย้อนหลังพลิกไปพลิกมา

เวทนาเป็นยังงิ คำว่าทุกขเวทนา เขารู้ความหมายของเขาไหม เขาว่าเขาได้ให้ทุกข์แก่เราไหม เขาว่าเขาบีบคั้นเราไหม คำว่าทุกข์ ๆ นะเป็นยังงิ แล้วหนังเป็นต้นเขาว่าเขาเป็นทุกข์ไหม ดูหนังอีกตัวที่เราว่าเป็นทุกข์ หนังก็สีกแต่หนัง มีอยู่ตั้งแต่ทุกข์ยัง

ไม่เกิด ทุกข์ก็มีความเกิดขึ้นแล้วดับไปตามธรรมชาติของมัน มันไม่มีความรู้สึกในตัวของมันเลย และไม่มีความหมายในตัวของเราด้วย

จิตเป็นยังงี้ จิตเมื่อเวลาพิจารณาเข้าไปจริง ๆ ก็สักแต่ว่ารู้เท่านั้น มีสัญญาอารมณ์เท่านั้นเป็นความหมาย ไปหมายว่านั่นเป็นทุกข์นี่เป็นทุกข์ สุดท้ายก็มาว่าเราเป็นทุกข์ เราเลยไปแบกเอาทุกข์ทั้ง ๆ ที่ร้อน ๆ ทั้งที่เป็นทุกข์ ทั้ง ๆ ที่กลัว ๆ นั้นเข้ามาใส่หัวใจเข้าอีก ยิ่งเป็นทุกข์ทรมานขึ้นมากมายถ้าสติปัญญาไม่ทัน ถ้าสติปัญญาทันแล้วก็เป็นเนื้อเป็นเนื้อ หนึ่งเป็นหนึ่ง เอ็นเป็นเอ็น กระดูกเป็นกระดูก เป็นความจริงของใครของเราอยู่เท่านั้น

เวทนาคือความทุกข์ก็เป็นสักแต่ว่าเวทนาอยู่เท่านั้น ไม่เป็นอันอื่นอันใดเลย ไม่มีความหมายในตัวเอง อากาโรเหล่านั้นก็ไม่มีความหมายในตัวเอง และไม่มีความหมายในจิต มีแต่จิตไปให้ความหมายเขา จิตก็คือตัวหลงไปสำคัญมั่นหมาย มันออกจากอะไรจึงไปหลง ก็ตัววิชชาอันนั้นแล แต่เรายังไม่กล่าว มันไปสำคัญว่านั่นเป็นทุกข์นี่เป็นทุกข์ แล้วก็ก้าวเข้ามาสิ่งเหล่านั้นเข้ามาเผาตัวเอง แต่นี้พอมันเข้าใจได้อย่างชัดเจนแล้ว อากาโรแต่ละอาการเป็นตัวเอง เป็นของตัวเอง ๆ เป็นความจริงของตัวแต่ละอย่าง ๆ ทุกขเวทนามีเป็นความจริงของตัวเท่านั้น จิตก็มาย้อนรู้ตัวเองเสีย จิตก็สักแต่ว่าจิต

เมื่ออาการไม่หลอกแล้วก็ไม่มีอะไรมาหลอกตัวเอง จิตก็เป็นของจริงอันหนึ่ง เวทนาเป็นของจริงอันหนึ่ง กายส่วนต่าง ๆ เป็นของจริงอันหนึ่ง ต่างอันต่างจริง เมื่อต่างอันต่างจริงแล้วนั้นแหละที่นี้ไม่กระทบกันเลย เป็นความจริงตามสภาพของตน ไม่มีอะไรมากระทบกระเทือนกัน เพียงเท่านี้เราก็ทราบความจริงในการพิจารณาสติปัญญา ๔ หรือพิจารณาเวทนา หรือพิจารณาขันธ มีรูปขันธกับเวทนาขันธ สัญญาขันธก็ทราบไปในตัวนั้น สังขารขันธผู้ปรุงผู้หลอกตัวเอง สัญญาขันธผู้หลอกตัวเอง ก็ทราบไปในตัวด้วยการพินิจพิจารณาของเรา มันรู้ชัดเจนอยู่ภายในตัวเองนั้นแล นี่คือความจริงที่เกิดจากการพิจารณา

เมื่อได้รู้ได้เห็นชัดเจนถึงขนาดนั้นแล้ว เกิดความกล้าหาญชาญชัยภายในจิตใจ เพราะได้รู้ได้เห็น อ้อ การพิจารณารู้ขันธรู้ทุกขเวทนาอย่างนี้เผลอ ไม่ต้องถามใคร อาจหาญชาญชัยมากที่สุด และรู้ไปจนกระทั่งถึงอนาคต ถึงขันธจะแตก อย่าว่าแต่ทุกข์ในปัจจุบันที่เป็นอยู่เวลานี้เลย แม้ทุกข์ในเวลาจะตายมันจะเอาเวทนาหน้าไหนมาหลอกเราวะ นั้น ต้องเป็นเวทนาหน้าเก่าที่เคยเป็นอยู่บัดนี้ และในบัดนี้เราได้ทราบชัดเจนแล้วเรื่องเวทนาจะเป็นยังงี้ ๆ เป็นข้างหน้าก็คือ ทุกข์ อริยสัจจ์ อันเดียวกัน เราตื่นไปที่ไหนก็ในปัจจุบันนี้ไม่ตื่น อนาคตจะเป็นอะไรถ้าไม่เป็นอยู่ในขันธอันนี้นะ อนาคตก็ไม่ตื่น นั้นเมื่อทราบชัดแล้วเกิดความกล้าหาญ

นี่ละพิจารณาแยกออกไปจนกระทั่งถึงไม่มีอะไรตายโน่น เมื่อรู้ได้ชัดแล้วตายอะไร ส่วนรูปนี่เป็นเรื่องของธาตุ ๔ ส่วนแข็งคือหนัง เนื้อ เอ็น กระดูก เหล่านี้เป็นต้น มันก็เป็นส่วนธาตุดิน แดกกระจายไปแล้วก็ลงไปสู่ธาตุเดิมของตน น้ำก็ลงไปเป็นน้ำตามเดิม ลมเป็นลม ไฟเป็นไฟตามเดิม อันไหนตายไม่เห็นมี ไฟตายไปไหนฉิบหายไปไหน ดินฉิบหายไปไหน ลมฉิบหายไปไหน มีอยู่ตามสภาพของตน จิตผู้รู้ ๆ ผู้กลัวตายนี้ฉิบหายไปไหน เมื่อพิจารณาชัดเข้าไปเท่าไรจิตยิ่งเด่นชัด มันตายได้ยังไงธรรมชาติอันนี้ มันก็รู้ได้ชัด ๆ ว่าจิตนี้ไม่ตาย เพียงเท่านั้นก็รู้แล้วว่าจิตไม่ตาย

เราอย่าด่วนพูดถึงขั้นวิมุตติหลุดพ้นเลย เพียงขั้นนี้เท่านั้นก็ทราบได้อย่างเด่นดวงว่าจิตก็ไม่ตาย หายความกลัว กลัวอะไร เมื่อจิตก็ไม่ตายแล้วกลัวอะไร มันกลัวบ้าไปเฉย ๆ แน่ โอ้ย หลอกกันทั้ง ๆ ที่ใครก็ไม่มีเจตนาหลอก แต่หลอกก็เพราะความหลงพาให้เป็นไปเช่นนั้น เมื่อจิตได้หยั่งทราบเสียหนหนึ่งเท่านั้น คราวหลังเกิดความกล้าหาญชาญชัย ถึงจิตจะไม่รวมลงไปขนาดนั้น ไม่ได้รู้แจ้งเห็นจริงขนาดนั้นก็ตามจิตจะไม่มีความสะดวกสะท้านหวั่นไหวเลย และจะไม่สงสัยในความจริงที่เคยรู้เคยเห็นมาแล้วนั้น นี่เป็นบทเป็นบาทเป็นทางเดินอันราบรื่นดีงามของผู้ที่เคยได้รู้ได้เห็นแล้ว และเป็นต้นทุนอันสำคัญในการพิจารณา นี่ละเกิดความกล้าหาญชาญชัยมากที่สุด

ผู้ได้เห็นความจริงอย่างนี้แล้วไม่หวั่น แม้ทุกขเวทนาจะครอบเวลาเจ็บไข้ได้ป่วยถึงจะตายก็ตาม จะไม่มีสะดวกสะท้านหวั่นไหวเลย เพียงมีกิเลสอยู่ก็ตามเถอะ ความจริงของจิตมีอยู่เป็นตัวของตัวเอง ไม่ได้ไปสะดวกสะท้าน ไม่ได้ไปอาจไปเอื้อมหรือไปพึ่งพิงร่างกายส่วนนั้นส่วนนี้ มันไม่ได้พึ่งนี้ ถอยเข้ามาอยู่ในตัวของตัวเองด้วยความรู้ตามเป็นจริงในสิ่งทั้งหลายแล้วอยู่ ๆ ถึงจะแตกก็แตก สภาพใดไม่ทนเข้าแตกไป สภาพที่ทนเข้าอยู่ นั่นให้รู้ชัดเจนอย่างนั้นชินนักปฏิบัติ

ธรรมพระพุทธเจ้าท่านสอนจริง ๆ รู้จริง ๆ เห็นจริง ๆ จึงมาสอนโลก ไม่ใช่มาสอนแบบหลอกหลวง เราปฏิบัติมีแต่เรื่องแบบหลอกตัวเอง เดินจงกรมเหยือก ๆ ก็หลอกตัวเองกลัวจะมากไป นั่งสมาธิภาวนาก็หลอกตัวเอง ทำความ پاکความเพียรมีแต่หลอกตัวเอง ให้กิเลสมันหลอกเลยไม่ได้ธรรมของจริง มีแต่เรื่องหลอก ๆ จะได้เรื่องได้ราวอะไรกัน ประพฤติปฏิบัติต้องเอาให้มันจริงมันจังซี นี่ละท่านว่าภาคปริยัติแล้วก็ภาคปฏิบัติ เป็นอย่างนี้

ปฏิเวธคืออะไร คือความรู้แจ้ง รู้แจ้งไปโดยลำดับลำดับ ดังที่กล่าวมานี้ก็คือความรู้แจ้งเป็นประเภท ๆ จนกระทั่งถึงความรู้แจ้งแทงทะลุหมดไม่มีอะไรเหลือ อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา อวิชชาปจฺจยา วิญญฺณํ อวิชชาปจฺจยา...จนกระทั่งถึงสิ้นสุดไม่มีอะไรเหลือ อวิชชาเตวฺว อเสสวราคะโรธา สงฺขารนโรธา ดับ ๆ ๆ ไปหมด นั่นยิ่งสุด

ยอดเลย จะตายก็ตามจะเป็นอยู่ก็ตาม จะไม่มีความสะทกสะท้าน จะไม่มีความกลัวตาย ไม่มีความกลัวหาญ ความกล้าก็หมด ความกลัวก็หมดเพราะเป็นเรื่องสมมุติด้วยกัน มันตอบรับกันในระหว่างสมมุติเฉย ๆ เมื่อจิตได้ถึงขั้นบริสุทธิ์ขั้นเป็นตัวของตัวเองอย่างเต็มที่สมบูรณ์ โดยที่สมมุติทั้งหลายมีขันธเป็นต้นเข้าเกี่ยวข้องไม่ได้แล้ว กลัวอะไรกลัวอะไร

ความกล้าก็เป็นสภาพอันหนึ่ง ความกลัวก็เป็นสภาพอันหนึ่ง ในขณะที่ดำเนินปฏิบัติกัน ความกล้ากับความกลัวต้องพืดต่องเหวี่ยงกันไป เป็นคู่แข่งกัน เหมือนกับนักมวยถ้ำต่อยกันต้องหวังมีแพ้มีชนะกันอยู่โดยดี นี่การต่อสู้ระหว่างกิเลสกับธรรมก็ต้องมีการแพ้การชนะ และมีความกล้าหาญชาญชัยหรือการกลัวกันเป็นธรรมดา แต่เมื่อได้ถึงขั้นหลุดพ้นหรือได้ชัยชนะเต็มที่แล้ว กล้าก็ไม่กลัวก็ไม่กลัว เอ้า เป็นก็อยู่ ตายก็ตายไปซิ อะไรตายก็รู้หมดแล้ว ไม่มีอะไรที่จะสะทกสะท้านในหลักธรรมชาติของจิตอันนั้น

พิจารณาให้ถึงดูซิเรื่องเหล่านี้ละ เรื่อยๆ ไปคอยเอาเวลาตาย นี่สอนกันทั้ง ๆ ที่รู้ ๆ อยู่ การปฏิบัติก็ปฏิบัติทั้ง ๆ ที่มีชีวิตอยู่ที่นี่ ให้อำนาจทั้ง ๆ ที่มีชีวิตอยู่ที่นี่ แล้วจะเป็นยังไฉนระหว่างขันธกับจิต เมื่อถึงขั้นวิมุตติหลุดพ้นจริง ๆ ในหลักธรรมชาติของตนแล้ว ไม่มีอะไรที่จะสะทกสะท้านในจิตดวงนั้นนะจริงไหม เอาให้รู้ซิ

เราพูดนี้พูดด้วยความเต็มอกเต็มใจ พูดเพื่อให้หมู่ให้เพื่อนได้ประพฤติปฏิบัติให้เห็นว่านี่นะ ๆ มรรคผลนิพพานไม่ได้อยู่ที่ไหน ๆ อยู่ในวงสังขารธรรมทั้งสี่ สังขารธรรมทั้งสี่คืออะไร ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค อยู่ที่ไหน อยู่ที่กายกับจิต อยู่ที่ขันธ ๕ ธรรมชาติที่รู้ ๆ นี้ก็อยู่ในท่ามกลางแห่งขันธ ๕ นี้ ให้อำนาจในสิ่งเหล่านี้แล้วจะหายสงสัยไปหมดนั่นแหละ พระพุทธเจ้าองค์ไหนที่ว่ามาตรัสรู้ ๆ เราจะหายสงสัยไปหมด ว่านิพพาน ๆ ไปไหน ถ้าวางได้เอาความบริสุทธิ์ตลอดถึงการประพฤติปฏิบัติของตนโดยลำดับลำดับมา เหตุที่ผลสมบูรณ์เต็มที่แล้วมาเป็นเครื่องยืนยันภายในจิตใจแล้ว จะสงสัยพระพุทธเจ้าไปที่ไหน ไม่ว่าจะการดำเนินของพระองค์ ไม่ว่าจะการรู้แจ้งแทงทะลุของพระองค์ ตลอดถึงสาวกทั้งหลาย จะผิดไปจากธรรมชาตินี้ได้อย่างไร มันเป็นเรื่องยืนยันกันอยู่อย่างนั้นนั่นแหละที่ว่า อกาลิโก ๆ อกาลิกจิต อกาลิกธรรม ไม่มีกาลไม่มีสถานที่ไม่มีเวลาดำเวลา เป็นความจริงตลอดเวลาอยู่กับความจริงของตัวเอง เมื่อจิตได้รู้ความจริงแล้ว จริงจริง ๆ อย่างนั้นไม่มีทางที่จะสงสัย

นี่ละครั้งพุทธกาลก็ตาม ครั้งไหนก็ตาม ขอให้ดำเนินตามหลักศาสนธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ชอบแล้วนี่เถอะ ให้พิจารณาลงในธาตุในขันธ ในสังขารหรือสติปัญญา ๔ อริยสัจ ๔ สติปัญญา ๔ อยู่ที่ไหน ก็อยู่ที่กายที่จิตของเรา ครบอยู่ที่นี่ แยกกันไปมา

อยู่นี้ ใจมีแต่เรื่องแบกกิเลสไปด้วย ไม่ได้แบกธรรมคือสติปัญญา รู้แจ้งแทงทะลุในตัว นี้สำคัญ จึงไม่ค่อยรู้เรื่องราวอะไร ๆ

ท่านว่าปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ถ้ามีความสนใจสม่ำเสมอเหมือนกันแล้ว ผลของธรรมทั้งสามนี้จะเกี่ยวโยงกันไปไม่ว่าสมัยใด ปริยัติคือการศึกษาเพื่อเข้าอกเข้าใจในแนวทางที่จะถอดถอนกองทุกข์ออกจากใจ คือกิเลสอันเป็นเชื้อที่ผลิตทุกข์ขึ้นมา ให้รู้วิธีการ แล้วก็ปฏิบัติดำเนินงานด้วยความสนใจเช่นเดียวกัน เหตุใดจะไม่รู้ไม่เห็นธรรมไม่ได้ปิดบังต่อผู้ใดเลย มีอยู่ตลอดเวลา อกาลโก

ฝึกหัดตัดแปลงเจ้าของเข้าชิ มาเคยมาชินชาหน้าด้านอยู่อะไรกับกองทุกข์ ความสุขผิว ๆ ของกิเลสมันฉาบทาเอาไว้ ความสุขอันหายกังวลหน่ายทั้งหลายที่พระพุทธเจ้าประกาศสอนอยู่ตลอดเวลาทำไมไม่สนใจ ให้มันถึงใจบ้างชินกับปฏิบัติ ถึงใจไม่มีความเบื่อหน่ายอึดพอก็คือเรื่องของกิเลส มันปิดมันบังอยู่ทั่วโลกดินแดนนี้ ใครประเสริฐในโลกนี้มีไหม เราก็เอามาเทียบบ้างซิ ยกจากตัวเราออกไปสู่แดนโลกธาตุมีใครวิเศษมากกว่ากัน มีตรงไหน ๆ มีที่ไหน อันส่วนให้ชื่อให้นามยศลาภบรรดาศักดิ์ หรือศฤงคารบริวารทรัพย์สินสมบัติเงินทองนั้น ให้ไปตามธรรมชาติ ๆ นั้น ว่าคนนั้นจะมีสุขคนนี้จะมิสุขเพราะมียศลาภบรรดาศักดิ์ เพราะมีเงินทองข้าวของบริวารก็ว่ากันไปอย่างนั้นแหละ

หลักธรรมชาติของจิตถ้าได้ถูกกิเลสบีบอยู่แล้วย่าเข้าใจว่าจะมีสุขเลย นี่คือหลักธรรมชาติแท้ นี่แก้ให้ตรงนี้ ถ้าไม่แก้เสียแล้วแก้ทุกข์ไม่ตก จะต้องบีบคั้นอยู่นั้นแหละ อย่างน้อยเป็นไฟเผาขี้แกลบเห็นไหม มันเผาอยู่ภายในจิตใจ กิริยามารยาทแสดงออกมาเป็นอย่างหนึ่ง ไม่ได้เหมือนกันนะ กิเลสมันมีกลมายาหลายด้านหลายทางเหมือนกัน มันสมอยู่ภายในจิตใจนั้นแหละ เหมือนไฟไหม้แกลบ กองแกลบนั้นเป็นอย่างหนึ่ง อันนี้เป็นด้วยกันทุกคน ไม่ว่าชาติชั้นวรรณะใดจะเป็นเหมือนกันหมด

เอ้า เรียนให้ถึงถ้าอยากจะทำบ พอได้ฟังอันนี้ออกแล้วจะอยู่ยังไง นี่ก็ตรงกันข้ามกันอีกละ อยู่ยังไงมันก็คือความหมดเชื้อ ความหมดหวังหมดโย ความเป็นบรมสุข ความหายห่วงหายกังวลทั้งหมดโดยประการทั้งปวง ในสามแดนโลกธาตุนี้ไม่มีอะไรเป็นที่เชื่อถือเลย ก็คือจิตดวงที่บริสุทธิ์ล้วน ๆ แล้วเท่านั้น นั่นแหละผู้ทรงความสุขคือผู้นั้น ไม่ใช่ผู้ที่กล่าวมาเหล่านั้น จึงไม่เห็นว่าเป็นของประเสริฐ

สิ่งประเสริฐคือธรรมชาติที่บริสุทธิ์หลุดพ้นแล้วนี้ ดั่ง พุทธฺ์ สรณฺ์ คจฺฉามิ ที่เรากราบไหว้ทุกวัน ธมฺมํ คือธรรมอันประเสริฐ สงฺฆํ สรณฺ์ คจฺฉามิ นี้ประเสริฐจริง สมชื่อสมนามที่เรากล่าวอ้างว่าประเสริฐจริง นอกนั้นก็ป็นธรรมดาไม่ว่าท่านว่าเราในโลกสมมุติก็ต้องตั้งกัน เราไม่ได้ตำหนิตอนนี้ แต่เราเทียบเอาหลักความจริงเข้ามาพูดกัน

ต่างหาก เราไม่ได้ลบล้างสิ่งที่กล่าวมาเหล่านั้น มันมีมาตั้งเดิมจะทำยังไง โลกสมมุติมีก็ต้องมีสิ่งเหล่านี้ แต่เราอย่าหลงถ้าเป็นนักปฏิบัติ เราอย่าหลงกลมายาของกิเลสของวิญญวน ของสมมุติทั้งหลายที่เป็นมาอย่างนั้น ๆ ให้เรารู้ทางออกทางเข้า รู้ทางแก้ทางปลดปล่อยตนเองจะได้พ้นภัย ถ้าไม่รู้แล้วไม่พ้น ยังไงก็จมอยู่นั่นจนได้นั้นแหละ

เรื่องเกิดเรื่องตายเราไม่ต้องสงสัยในตัวของเรา เอาตัวของเรานี้เป็นเครื่องประกันเลยทีเดียว ไม่ว่าดวงวิญญาณใด ไม่มีว่างจากความเกิดตาย เป็นอย่างนี้ทุกดวงวิญญาณ ถ้า อวิชชาปุจฉยา สงขารรา ไม่ได้ถูกพังทลายออกไปด้วยข้อปฏิบัติดังที่กล่าวมาแล้วนี้ เรายันได้ขนาดนี้เลย เอ้า ตายก็ตาย เราไม่เคยมีความหวั่นไหว ได้เห็นชัดเจน ประจักษ์ใจแล้วเท่านั้นไม่ว่าใครแหละ จะอาจหาญเหมือนกันหมด พระพุทธเจ้า พระสงฆ์สาวกเป็นสักขีพยานพระองค์ได้ร้อยเปอร์เซ็นต์ ๆ ดูซิถึงขนาดที่พระสารีบุตรได้พูดว่า แม้พระพุทธเจ้าเราก็ไม่เชื่อ ว่างั้น เพราะเหตุไรจึงไม่เชื่อ ก็เชื่อพระสารีบุตรที่เป็นขึ้นภายในตัวเอง เป็นหลักสักขีพยานของพระพุทธเจ้า นั่น ไม่เชื่อ แต่เป็นสักขีพยานของพระพุทธเจ้าได้เป็นอย่างดี นั่นละ สนฺทิฏฐิโก อ้อ เป็นอย่างนี้เอง จำเป็นอะไรจะต้องให้พระพุทธเจ้ามาบอกมาประกาศ มายืนยันมารับรองละ เพราะ สนฺทิฏฐิโก พระองค์ประกาศยืนยันไว้แล้วอย่างไร นี่คืออันนี้เอง นี่ที่ว่าไม่เชื่อพระพุทธเจ้า

ดังที่เราเคยพูดให้ฟังแล้วในปริยัติมี จนพระตาบอดหูหนวกพระปุณฺณทั้งหลาย ยกโทษพระสารีบุตรว่าไม่เชื่อพระพุทธเจ้า เป็นถึงขนาดพระอรหันต์และอัครสาวกเบื้องขวาทำไม่ไม่เชื่อพระพุทธเจ้า และไปฟ้องพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าก็รับสั่งว่า เป็นยังไง สารีบุตร ได้ทราบว่าเขาไม่เชื่อเราตถาคตใช่ไหม ใช่พระเจ้าข้า ข้าพระองค์ได้เชื่อความสัตย์ความจริงในหัวใจของข้าพระองค์โดยเด็ดขาด ด้วยสนฺทิฏฐิกรรมของข้าพระองค์ เอ้อ ใช่แล้วสารีบุตร ใช่แล้ว นั่น สนฺทิฏฐิกรรมหมายถึงอะไร คือรู้เองเห็นเองดังพระพุทธเจ้าสอนไว้ มันก็เป็นสักขีพยานของพระองค์ได้ร้อยเปอร์เซ็นต์ นี่สาวกทั้งหลาย

เอ้า รู้เข้าไปซึ้งค้ไหนรู้ ไม่ว่าวันไหน ๆ วันนี้ก็เอาเถอะ ถ้าจะเป็นสักขีพยานพระพุทธเจ้าไม่ได้แล้วมีเธอในโลกนี้ สาวกชาตธรรมตรัสไว้ชอบถึงขนาดนั้นทีเดียว ยืนยันทีเดียว อาจหาญต่อหลักความจริงทั้งหลาย พระองค์สอนเพื่อหลักความจริงทั้งนั้น ไม่มีอะไรที่ธรรมจะไปอุทรีบอกว่ามี ถ้าเป็นของไม่มีแล้วไม่มี ถ้ามีบอกว่ามีลบล้างไม่ได้ ก็คือศาสดาองค์เอกแต่ละองค์ ๆ ที่มาตรัสรู้ธรรมแดนแห่งความจริงทั้งหลายนี้เอง ตามความจริงไม่เอียง สอนตามแบบแห่งความมีความเป็นทั้งหลาย สอนแบบเดียวกันนั้นหมด

ผู้ปฏิบัติ-ปฏิบัติให้รู้จริงเห็นจริงตามนั้นแล้วค้ำกันได้ยังไง ก็เมื่อมารู้มาเห็นอย่างเดียวกันแล้วค้ำกันได้ยังไง นอกจากคนหนึ่งหูหนวก คนหนึ่งตาบอด คนหนึ่งไม่มา

เห็น มันค้ำกันกันได้ หูหนวกมันก็บอกไม่ได้ยินเสียง ตาบอดมันก็บอกไม่เห็น และผู้ไม่มามันก็บอกไม่เห็น อันนี้ค้ำกันกันได้ แต่ผู้ที่ตาดีหูดีมาเห็นด้วยกันมารู้ด้วยกัน เช่นอย่างรู้ในธรรมทั้งหลายนี้ รู้แบบเดียวกันแล้วค้ำกันได้อย่างไร แม้แต่ตาเนื้อ ๆ เรายังไปเห็นด้วยกันแล้วยังค้ำกันไม่ลง ต่างคนต่างลงเสียงเดียวกัน เพราะเห็นด้วยกัน รู้ด้วยกัน ได้ยินด้วยกัน พูดเป็นภาษาเดียวกัน เข้าใจด้วยกัน มันก็รู้ด้วยกัน ยอมรับกันหมด นั่น

อันนี้ก็เหมือนกัน ธรรมพระพุทธรเจ้าเป็นธรรมที่ยอมรับ เพราะแสดงตามหลักความจริง ไม่มีตรงไหนจะคัดค้าน นอกจากคนหูหนวกตาบอดอย่างพวกเรา ๆ ท่าน ๆ นี่มันค้ำพระพุทธรเจ้า ก็คือกิเลสพาให้ค้ำ เราเองเราก็ไม่ตั้งใจอยากจะค้ำ เราหากไม่ทราบว่าเป็นเครื่องมือของกิเลส เอาไปค้ำพระพุทธรเจ้า เอาเครื่องมือเราไปต่อสู้อพระพุทธรเจ้าเอง ทั้ง ๆ ที่เราเป็นชาวพุทธลูกศิษย์ตถาคต มันต่อสู้ครุโดยไม่รู้สักตัว มันมีอยู่ในหัวใจของเรานั้นแหละ เพราะกิเลสพาให้ต่อสู้นี้ เอาให้จริงจังซิจะได้เห็นหมดเรื่องเหล่านี้ หนีจากภาคปฏิบัติไปไม่พ้นแหละ สติปัญญาหยั่งให้ตั้งให้ดี

อย่าเสียดายเวลา อย่าเสียดายความเกิดแก่เจ็บตาย มันไม่ไปไหนแหละ มันเกิดแก่เจ็บตายเวียนกันไปมาอยู่ที่นี่ตลอดก็ตลอดกาลปี คือเราแต่ละท่าน ๆ เราแต่ละราย ๆ นี่สงสัยไปไหน ที่จะออกจากนี้ซึ่งเป็นของสำคัญ เอ้า บีกบีนซิ ด้วยข้อปฏิบัติกำจัดกิเลสทั้งหลาย นี่ละตัวภัยคือกิเลส ไม่มีอะไรเป็นภัยยิ่งกว่ากิเลสเป็นภัยต่อจิตใจ มันพาให้วกเวียนเปลี่ยนแปลงไปทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่น่าเป็นมันก็เป็น แต่แล้วมันก็หลอก สิ่งใดที่จะจริงมันหลอก สิ่งใดที่จะปลอมมันเอามาย้อมจิตใจของเรา สัตว์โลกถึงหลงไม่มีความอึดพอในความหลงความเคลิบเคลิ้ม รักก็ไม่อึดพอ โกรธไม่อึดพอเกลียดไม่อึดพอ ถ้าเป็นเรื่องของกิเลสแล้วไม่อึดพอ ถ้าเป็นเรื่องของธรรมแล้วกิเลสให้อึดพอทันที ให้เบื่อให้หน่าย นั่น เมื่อกิเลสมีกำลังมากเป็นยั้งนั้น แต่พอธรรมมีกำลังมากแล้วพัดกับกิเลส เอาอีกละที่นี้ รู้กันตรงกันข้ามนะ เป็นร้อยเปอร์เซ็นต์ไปเลย

จิตใจดวงนี้กิเลสเอาไปดลึงเสียแหล็ก ธรรมเข้าไปแทรกไม่ได้เลย ในระยะที่กิเลสเรื่องอำนาจเป็นอย่างนั้น ในหัวใจของเราแต่ละดวง ๆ รู้ในนี้แหละ เวลานั้นเราจะรู้ในภาคปฏิบัติของเราเอง พอก้าวเข้าสู่ภาคปฏิบัติ พอจิตเริ่มเป็นสมาธิ จิตเริ่มเป็นปัญญาเข้าไป นั่นละที่นี้เริ่มนะ จิตดวงนี้จะเป็นสถานที่ทำงานแห่งธรรม กิเลสจะเริ่มค่อยเสื่อมค่อยคลายค่อยพังทลายลงไปโดยลำดับ ๆ ต่อไปจิตดวงนี้กลายเป็นโรงงานของการผลิตธรรมไปเลย สติปัญญาหมุนตัวเป็นเกลียวทั้งวันทั้งคืนยืนเดินนั่งนอน นั่นละที่นี้ เอาละที่นี้ คำว่าความขี้เกียจขี้คร้านอันเป็นเรื่องของกิเลสหายหน้า ๆ เท่านั้น เราก็เห็นโทษของกิเลสละซิ อ้อ เรื่องของกิเลสเป็นอย่างนั้น เรื่องกิเลสเป็นอย่างนั้น ๆ รู้กันไปหมดเลยทีเดียว พอธรรมได้ขึ้นแล้วมองเห็นหมด นั่นละท่านว่าธรรมอัตโนมัตติ

สติปัญญาอัตโนมัติ ทำงานอยู่ภายในของจิต กิเลสพังลง ๆ สุดท้ายกิเลสมีอยู่ที่ไหนไม่ได้ นี่ละงานไม่ว่าง ไม่ว่างจากการค้นคว้า ไม่ว่างจากการทำลายกิเลส

ขึ้นชื่อว่ากิเลสมีอยู่ตรงไหน งานการบำเพ็ญธรรมเพื่อฆ่ากิเลสนี้จะไม่มีความว่างเลย มหาสติมหาปัญญาในครั้งพุทธกาลทำว่าอย่างนั้น สติปัญญาอัตโนมัติคือหมุนตัวเป็นเกลียวไปเอง ไม่ว่าจะยืนจะเดินจะนั่งจะนอน ไม่มีการได้ตั้งสติ หากเป็นตามหลักธรรมชาติของตนเองเป็นอยู่อย่างนั้น นี่คือจิตถึงขั้นที่หมุนตัวเองแล้วจะทราบหมดกลมายาของกิเลส ทราบไปโดยลำดับลำดับ จนกระทั่งกิเลสพังไม่มีอะไรเหลือเลยแล้วธรรมจักรที่หมุนตัวเป็นเกลียวด้วยสติปัญญาศรัทธาความเพียรนี้ จะหยุดตัวลงไปเองไม่ต้องบอก เพราะสติปัญญาศรัทธาความเพียรเราไม่ใช่บ้านี่นะ

ธรรมสอนคนให้เป็นบ้าเมื่อไร กิเลสต่างหากสอนคนให้เป็นบ้า เมื่อกิเลสสิ้นสุดลงไปด้วยอำนาจแห่งธรรมมาวุธแล้วมันก็ยุติกันเอง เรียกว่าได้ชัยชนะแล้วไปรบกับอะไรอีก แน่ ชัยชนะอย่างเด็ดขาด นี่ละที่นี้หมดเรื่องกังวลแห่งความเกิดแก่เจ็บตาย ไม่ต้องไปถามหาที่ไหน ป่าช้าที่นี้เราทำลายหมดแล้ว ป่าช้าภายในจิตใจไม่ทำลายนี้เกิดเรื่องตายเรื่อยนะ มันเอาเชื่อป่าช้าภายในจิตใจนี้พาไปเกิดไปตายไม่สงสัย พาสัตว์เกิดสัตว์ตายอยู่ทุกดวงวิญญูณเลย

เพราะฉะนั้นวิญญูณในสามแดนโลกธาตุนี้ จึงไม่ว่างความเกิดความตายของสัตว์โลก ตามภพภูมิอันหยาบอันละเอียดเท่านั้น กามภพ รูปภพ อรูปภพ ฟังซิ เว้นแต่อนาคามีถึงสุทธาวาส ๕ ชั้นนั้น เป็นยังงิสุทธาวาส ๕ ชั้น อวิหา อตปปา สุตัสสา สุตัสสี อกนิฏฐา นี่เป็นที่บรรจุของพระอนาคามีตั้งแต่ได้ระดับแห่งความเป็นพระอนาคามี ถ้าท่านสอบก็ได้ ๕๐% ไปแล้ว เรียกว่าได้ ๕๐% แล้วจะค่อยก้าวเขยิบขึ้นไปเรื่อย ๖๐% , ๗๐%...เรื่อยขึ้นไปโดยหลักธรรมนี้นี่โดยอัตโนมัติของจิตของผู้บำเพ็ญ เพราะฉะนั้นท่านผู้สำเร็จพระอนาคามี ก้าวขึ้นถึงขั้นสุทธาวาส ๕ ชั้นนี้แล้วจึงไม่กลับ คือหมุนไปตัวเรื่อย ๆ

เช่นเดียวกับผลไม้ที่แก่ แก่ได้ระดับแล้วจะไม่เน่าไม่เฟะ จะแก่ไปเรื่อย ๆ จะบ่มก็ตามไม่บ่มก็ตามจะแก่ไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งสุก จิตที่แก่ตัวก็เป็นเช่นนั้น อยู่ได้ระดับในอัตโนมัติของตัวเองที่จะบ่มตัวเองโดยหลักธรรมชาติด้วยธรรม กิเลสค่อยหมดไป ๆ โดยหลักธรรมชาติ ก้าวขึ้นไป ๆ เลื่อนจากอวิหาแล้วอตปปา แล้วก็สุตัสสา สุตัสสี ไปตามภูมิของจิตของธรรม ถึงอกนิฏฐา ผ่านจากนั้นก็นิพพาน นี่ท่านเหล่านี้ไม่กลับ ถ้าลงได้เป็นอัตโนมัติภายในจิตในธรรมแล้วไม่กลับ ภูมิของพระอนาคามีนี้เป็นภูมิอัตโนมัติไปเรื่อย ๆ เลย ท่านผู้สำเร็จพระอนาคามีจึงไม่เวียนมาเกิดอีกต่อไป

นี่แหละอำนาจของกามจึงเป็นสิ่งสำคัญมากที่สุดเลย พาหฺมฺนุไปขนาดนั้น พอออกจากนั้นแล้วก็ไปเรื่อยไปโดยหลักธรรมชาติของตนเอง ถ้าหากว่าเราจะเทียบก็เหมือนกับอวกาศไม่มีเครื่องดึงดูด มันไปเรื่อย ๆ เลยจนกระทั่งถึงที่สุด เมื่อถึงที่สุดแล้วมันก็รู้เอง อยากให้รู้ในนี้แหละ อย่าไปหมายนะ อวิหา อตฺปปา สุตฺตสา สุตฺตสี อย่าไปหมาย นั่นเป็นที่บรรจุของจิตที่อยู่ในระดับใดเท่านั้น จงบำเพ็ญตนของตนให้อยู่ในระดับที่จะก้าวขึ้นสู่ความสิ้นทุกข์โดยลำดับภายในจิตนี้เถอะ ให้อูตรฺงนี้ อวิหาตฺรฺงนี้ อตฺปปา สุตฺตสา สุตฺตสีตฺรฺงนี้นะ อยู่ภายในจิตนี้ก่อน เมื่อทราบนี้แล้วเราจะไม่ต้องพูดถึงข้างหน้านั้น กำลังของเราขนาดไหน ๆ จะก้าวไปได้ขนาดไหนจะรู้ภายในตัว ๆ นี้ แล้วสุดท้ายก็รู้ภายในตัวนี้หมดจดไม่มีอะไรเหลือเลย นี่แหละความสิ้นทุกข์ เป็นอย่างนี้แหละ

อะไรเป็นเครื่องก่อทุกข์ ทุกวันนี้มีอะไรอยู่ในหัวใจนี้ มันจะมีอะไร ก็มีแต่กิเลสตัวเดียวเท่านั้นแหละ เมื่อกิเลสสิ้นซากลงไปแล้วไม่มีอะไรก่อเรื่องแหละ ก็มีแต่ชั้น ๕ ยุบยิบ ๆ เป็นเหมือนทางจิ้งเหลนขาดเท่านั้นเองมันเดินของมันอยู่ ไม่มีเจ้าของนี่ อวิชฺชาปจฺจยา ซึ่งเป็นตัวทำให้เกิดอุปาทานยึดมั่นถือมั่นตายไปแล้ว เอาอะไรมาเป็นเจ้าของ ชั้น ๕ ไม่มีเจ้าของ ธรรมเป็นผู้เอามาใช้เท่านั้น ท่านถึงจะเป็นเจ้าของท่านก็ไม่ยึดนี้ธรรม จิตเป็นความบริสุทธิ์แล้วเอาชั้น ๕ นี้มาใช้

ชั้น ๕ นี้คือวิบากของกิเลส เป็นสมบัติของกิเลส เมื่อกิเลสตายไปแล้วธรรมก็เอามาใช้ นั่นละท่านใช้ไปประกาศศาสนธรรมสอนโลก พระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้วเอาชั้นนี้แหละไปสั่งสอนโลก เสด็จไปโน้นโปรดที่นี่ เสียงก็เสียงของชั้น ๕ จะว่ายังไง ประกาศธรรมสอนโลก พระสาวกทั้งหลายประกาศศาสนาก็เอาชั้น ๕ นี้ ท่านอาศัยสมบัติของกิเลสคือชั้น ๕ นี้ไปใช้ทางด้านทำประโยชน์แก่โลกแก่สงสาร แต่ท่านไม่ยึดนี้ พอสิ้นวาระของมันหมดกำลังแล้วชั้น ๕ นี้พังทลาย ท่านก็ปล่อยไปตามหลักธรรมชาติ นิจุฉาโต ปรีนิพฺพุโต ด้บรอบ หมดความกังวลเสียที ไม่ต้องยุ่ง นั่นละผู้ดับจริงดับอย่างนั้นดับไม่ได้ดับล้มดับจมไปไหนนี้ ดับบรมสุข นั้น

มันอยู่ที่ไหนเวลานี้ อยู่กับผู้รู้ ๆ นี้ ปัจจุบันจิตปัจจุบันธรรมอยู่ที่ตัวของเรานี้ กิเลสก็อยู่ในปัจจุบันจิตปัจจุบันธรรม อยู่ที่ไหน มันแทรกอยู่ในนี้ แก่ลงที่ตรงนี้ซิไปคิดอะไรเรื่องพุทธกาล อย่าไปคิดถึงเรื่องวัย เรื่องชราคร่ำคร่า เรื่องการเกิดการตายของเราเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ อำนาจวาสนาน้อย ให้กิเลสมันหลอกไป ๆ มันจะให้ออกหนีจากหลักเกณฑ์ที่จะฆ่าหัวมันนะ ฟันลงมาตรงนั้นชินักปฏิบัติ เอาให้มันจริงมันจังในการประพฤติปฏิบัติจะได้หายกังวล บรมสุขไม่ต้องถาม เมื่อกิเลสสิ้นซากไปเสียอย่างเดียวเท่านั้นอยู่ไหนได้หมด เป็นได้ตายได้ไม่มีปัญหาอะไรเลย เจ้าจอมปัญหาก็คือกิเลสอย่างเดียว ผู้ปฏิบัติเอาให้จริงให้จังอย่างนั้นซิ

เดี๋ยวนี้ความรู้สึกของชาวพุทธเรา กลายเป็นเรื่องความสุดเอื้อมหมดหวังแล้วในเรื่องมรรคผลนิพพาน ในเรื่องบุญเรื่องกุศล เรื่องบาป นรก สวรรค์ ถูกกิเลสกลืนไปหมด กิเลสมีนรกสวรรค์ที่ไหน กิเลสมีแต่หลอกโลกว่าไม่มี ๆ ทั้งนั้น หลอกโลกหลอกใคร หลอกจิตเรานั้นแหละ ธรรมท่านสอนไว้มันไม่ยอมรับ เพราะกิเลสกับธรรมเคยเป็นข้าศึกกันมาแต่ไหนแต่ไร แล้วมันจะไปยอมรับความจริงยังไง กิเลสไม่เคยยอมรับความจริง ต้องหลีกเลียงต่อความจริงเสมอไป จึงชื่อว่ากิเลสตัวหลอกลวง ถ้าเป็นลัทธิก็คือลัทธิตัวหลอกลวงเราดี ๆ นั้นแหละ มันไม่ยอมรับความจริง มีแต่หลอกตะพึดตะพือ หลอกเอาเบ็ดเตลาะปากจะว่ายังไง เอาเหยื่อล่อนิด ๆ หนึ่งแล้ววัดที่เดียวเสร็จ ๆ ๆ มีแต่จำพวกหลอกนี้ทั้งนั้นละกิเลส

ธรรมท่านไม่หลอก ว่าอะไรจริงหมด ๆ จริงมาแต่ครั้งพุทธกาลฉันใด เดี่ยวนี้ก็จริงฉันนั้นเหมือนกัน จึงว่ามัชฌิมา ๆ มัชฌิมาปฏิบัติา เหมาะสมตลอดเวลา ทั้งการปราบปรามกิเลส ทั้งการเป็นสุขเป็นทุกข์อะไรมันตลอดเวลา มีความจริงเท่ากันไม่มีอดีตอนาคต ขอให้ทุกท่านตั้งใจประพฤติปฏิบัตินะ

การอยู่ด้วยกันไม่ใช่เป็นของแน่นอน อนิจจัง ทุกขัง อนตตา ดิดเส้นบรรทัดไว้เต็มเนื้อเต็มตัว เต็มใจเต็มร่างกายจิตใจของเราทุก ๆ ท่าน ไม่มีใครบกพร่องด้วยกัน ไม่จากกันเวลาเป็นก็จากกันเวลาตาย มีความหมุนเวียนเปลี่ยนแปลง ทำงานของตัวเองอยู่ตลอดเวลาก็คือกอง อนิจจัง ทุกขัง อนตตา ในธาตุในชั้นของเรานี้แหละ ในจิตในใจของเรานี้แหละไม่ใช่ที่อื่นที่ไหน เราอย่าไปว่าอันนั้นไม่เที่ยงอันนี้ไม่เที่ยง ร่างกายของเรามันก็ไม่เที่ยง จิตใจของเรามันก็ไม่เที่ยง เมื่อมีสิ่งไม่เที่ยงแทรกแฝงกันอยู่แล้วต้องเป็นทุกข์ทั้งนั้น เมื่อจิตได้ถอนตัวออกจากสิ่งเหล่านี้แล้ว อะไรจะเที่ยงไม่เที่ยงจิตไม่ได้สนใจ จิตไม่แบกไม่หาม จิตเป็นธรรมชาติของตัวเองด้วยความบริสุทธิ์ นั้น เรื่องสมมุติ กับวิมุตติจึงต่างกันอย่างนี้ สมมุติมันจะดันไปทางไหนก็ดันไปเถอะ วิมุตติแล้วไม่ดันด้วยนะ จริงตามหลักธรรมชาติของตัวเอง

การแสดงธรรมก็เห็นว่าสมควร จึงขอยุติเพียงแค่นี้ รู้สึกเหนื่อย